

Všední slavnosti

Skoro to člověku připadá, jakoby ti stínoví lidé rozmlouvající se stínovými zvířaty a obývající fotografie Daniela Šperla, cítili tento konkrétní okamžik stejně naléhavě právě teď, když se na ně dívám. Jako před časem, kdy je našel hledáček aparátu. Mám pocit, že jsem tenkrát také stál někde vzadu uvnitř zborceného kostela a díval se na tmavou siluetu vesnického faráře, vycházejícího ven do světla a snažil se uhádnout, o čem přemýšlí. Možná si láme hlavu nad tím, o čem asi přemýšleli jeho bližní, kteří s radostí a vášní tak pracně poskvrnili a zdevastovali stánek Páně? Proč to udělali a jak jim může farář a nakonec i bůh odpustit? Jaké bylo 20 století, které přispělo k takovému rozpadu vesnické kultury, k rozbití tradic a obnažení civilní krajiny na její omšelou a nepoetickou dřev? Co ještě zůstalo, a co zmizelo na vždycky? Ale možná kněz jen dumá o tom, že bude muset jít opravit králíkárnou?

Nebo jako bych někdy seděl na teplém bílém hřbetu koně a jeho očima pozoroval chlapíka v tílku, co si právě přičapnul u brány plotu, aby se pomazlil s malým černým psíkem. Dívám se zamyšleně přes jejich ramena ze stejného zamlženého okna, odpočívám vedle na rozestlané posteli v ubikacích, stojím někde u vrat na dvorku otlučených bytovek, pozoruji jak si děti hrají v zarostlé zahradě. I když jsem je nikdy mimo obrazy a ve skutečnosti neviděl, nemluvil s nimi a v prostředí, kde žijí, jsem mohl být tak nanejvýš náhodným a spíš nepatřičným hostem. Přesto mám dojem, že jsem podobný jako oni a oni mi připomínají tváře osob, které jsem potkal, a se kterými jsem schopen nalézt společnou řeč i sdílet společné vzpomínky. Jako bychom byli z jedné nekonečné rodiny. Je to samozřejmě iluze, ale nakonec fotografie jsou jen iluzemi prostoru a času, které jen v mysli domýšlíme, rekonstruujeme a představujeme. Možná je to i tím, že situace Šperlových fotografických obrazů skládají černobílou reznou a milosrdnou mozaiku, odrážející nějakou obecnou lidskou zkušenost, kterou i měšťák může sdílet s českými a moravskými (ale i japonskými a portugalskými) vesničany, s postiženými dětmi z ústavů, s řadovými sestrami, dokonce i s policajty. S těmi, kteří jsou hodni soucitu, zájmu, pozornosti.

Krajinou Šperlových fotografií jsou poměrně odlehlá společenská zákoutí, kam se dokumentaristé dostávají jen jako návštěvníci, cestující lovci, vetřelci, je nutné někam proniknout, vejít do kuchyně, odkrýt kontury intimního momentu, přijmout hru na otisk každodennosti. Šperl má vzácný talent vlastní jen některým fotografům, zachycujícím soukromé obrazy: dovede navodit, předat a uchovat křehký pocit důvěry během kontaktu s lidmi, se kterými pracuje a které pozoruje a kteří pozorují jeho. Cizorodost hosta vybaveného fotografickým aparátem vůči těm, kteří ho přijmou dočasně mezi sebe lze pak vycítit z ostražitých pohledů, nepřirozených postojů, maskování a přehrávání a přehánění ve snaze docílit zdání autenticity. Fotografie v tomto výběru jsou naopak sedimentem chvílí vzácné přirozenosti, smířlivé všednosti, radosti, smutku, opuštěnosti, beznaděje, lásky. Tyto emoce jsou v "obyčejných" prostředích, kde se fotograf pohybuje, mimovolně odhalené a obnažené stejně jako se v pozadí prozrazuje někdy cíp poraněné krajiny. Ale intenzita výrazu a podivnosti scény nepřekročí nikdy jakousi nejasnou hranici svažující se k bizarnosti, k přehnané expresivnosti aktérů, k něčemu, co by sklouzlo k jednostrannému vyznění směrem k apelu, nebo ke grotesce, případně k sentimentalitě, i když sentiment a vcítění je u některých obrazů módem jejich jazyka. Šperl se neptá, jaké příčiny stojí za stavem věcí, ke kterému jsme doklopýtali na konci milénia, vypadá to, že slova jeho fotografií jsou spíš smířlivá a tón útěšný.

Fotografův zrak a jeho objektiv se obrací od začátku a jakoby samovolně k nesamozřejmým a opomíjeným zákoutím současného světa. Kláštery, pohraničí, zdravotnické ústavy pro postižené děti, domovy důchodců. Takové odkrývání "kontinentu záhumní exotiky" může být sice malebné a pro český fotografický dokument je to vděčné a atraktivní téma. Nicméně téma je snadno masmediálně přislazované, či přisolované a ve svých důsledcích často onu skutečnosti falzifikující. Jak sladit důvěryhodnost, estetiku a etiku v hypermedializovaném obrazově saturovaném světě, kde se každý další technický multiplikovaný obraz stává automaticky instantní náhražkou a potažmo i katalyzátorem dalšího rozrůstání průmyslu banality, obchodu, psychologické manipulace, devalvace citů v jejich sacharinovou náhražku? Není zde nebezpečí, že

publikováním dalších snímků z hájemství dosud příliš neofotografovaného a obrazově neopotřebovaného okraje světa, obsahujícího zubožené zbytky tradiční vesnice, křesťanských hodnot humanity a milosrdenství, dávného soužití člověka se zvířaty, se dál protrhává membrána dělící skutečnost od její interpretace? Skutečnosti od umění?

Snad existuje východisko v tom magickém pocitu sdílení okamžiku a zodpovědnosti ze společného prostoru mezi divákem a obyčejnými-neobyčejnými lidmi, vyzařujícím z všedních, smutných i radostných okamžiků neustále se vracejících na těchto fotografických obrazech.

Miloš Vojtěchovský, 2000

text pro knihu se stejnojmenným názvem, kterou vydalo nakladatelství KANT v roce 2001.